

## BİR ZAMANLAR ANADOLU'DA

Duru Çiğdem Şimşek\*

Film, bir cinayet soruşturmasını konu edinmektedir. Konu, cesede ulaşmaya çalışan emniyet, savcı, jandarma ve doktorun zanlılarla birlikte köyler arası yollarda arabayla giderken kurdukları diyaloglar etrafında şekillenmektedir. Bu konu işlenirken, aslında Türkiye bürokrasisi ve toplumsal yapısına dair bir takım çözümler aktarılmaktadır.

Arap Ali ve Doktor arasında filmin başlarında geçen konuşma, günümüzde de hala devam eden taşrada çalışmaya yönelik olumsuz bakış açısını somutlaştırmaktadır. Savcının, Komiser Naci'yi azarladığı ve Komiser Naci'nin savcının arkasından ona öykündüğünü gösteren konuşmalarını içeren sahnelerle komiserin de kendi astlarına yönelik tavırları bürokrasinin hiyerarşik örgütlenişine –ki bu örgütleniş kimin gücü kime yeterse şeklinde bir yapılanmayı sergiler- ilişkin bir takım özellikleri ortaya koymaktadır.

Jandarma Komutanının olayın çözülmesinden ziyade olayın kendi yetki alanına girip girmediğine dair şekilsel kuralları ön plana çıkarması, bürokraside hakim olan yetki almaktan kaçış ve olayların çözümü yerine şekilsel bazı unsurların önemli görülmesi hususuna gönderme yapmaktadır.

Filmin muhtarın evinde geçen sahnelerinde, muhtarın savcıyı görür görmez köyün morg ihtiyacını gündeme getirmesi ancak aslında ihtiyaçtan ziyade muhtarın içten içe morg için verileceğini düşündüğü parayı kendi cebine indirme hesabı yapıyor olması da ülkemizde hizmet yürütenlerin hizmet ve kaynak konusundaki tutumlarına yönelik genel bir resim çizmektedir. Ayrıca muhtarın evindeki sahnelerde, muhtarın karısının mutfaktan çıkmaması, kızının ise sadece çay ikram etmek için erkeklerin yanına girmesi ve fakat hiç konuşmaması, bununla birlikte erkeklerin kıza yönelttiği bakışlar toplumumuzda kadının konumlanışına ilişkin mesajlar içermektedir. Yine yemek yerken “eşekçilik”le ilgili erkekler arasında geçen muhabbet de bugün ülkenin pek çok yerinde gerçekleşen hayvan tecavüzlerine gönderme yapmaktadır.

Cesedin bulunması sonrasında arabalarda ceset torbasının olmaması ve görevlilerin “bu benim görevim değil” serzenişleri, ülkemizde pek çok kurumda rastladığımız görevden kaçış ve sorumluluk alanını daraltma temayülünü resmetmektedir. Ambulansın bozuk oluşu ve cesedin arabanın bagajında taşınacak olması da kamusal hizmetlerdeki olağan aksaklıkları gündeme getirmektedir. Bununla beraber cesede yönelik tutulan tutanakta savcının önce tutanağa cümleyi yazdırıp sonra söylediği cümleyi eyleme döküşü de kamu kurumlarında eylemden önce şekilselliğin ön planda oluşuna bir örnek teşkil etmektedir.

Hem cesedin bagajda taşınması, hem de cesede ulaşmayı kapsayan yolculuk sırasındaki duraklardan birinde Arap Ali'nin ağaçtan elma toplaması; cesedin

---

\* Araştırma Görevlisi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü

bulunduğu yerde de bir tarladan kavun alması ve bunu bagaja, cesedin hemen yanına ilâştirivermesi Türkiye’de işlerin çoğunlukla ciddiyetsizlik içinde sürdürülüşüne örnek teşkil ediyor olabilir.

Otopsi sahnesinde doktora yardımcı olan otopsi teknisyeninin hastanedeki eksikliklere yönelik şikayetleri, ambulans örneğinde olduğu gibi kamu kurumlarındaki olağan sorunlara yönelik bir diğer örnektir. Ayrıca otopsi sırasında cesedin soluk borusunda toz toprak olduğunun, yani cesedin canlı canlı gömülmüş olabileceği yönündeki bulgunun doktor tarafından rapora işletilmemesi, önemli mevkilerdeki kişilerin kararları yönlendirme yetisini resmediyor olabilir.

Türkiye’nin toplumsal yapısına ve bürokrasisine ayna tutan bu yapıtta dönemsel bir vurgunun olmaması filme konu olan tüm bu durumların her dönemde yaşanmış ve yaşanıyor olmasından kaynaklanıyor olabilir. Kim bilir belki de filmin adının “Bir Zamanlar Anadolu’da” olması bu dönemsel sınırsızlığa vurgu niteliği taşıyordur.

